

Dr Vladimir Marinković

Fakultet za menadžment u sportu, Beograd

ETIKA I POSLOVANJE U SPORTU - PRILOG STRATEGIJI DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA

Uvodne napomene

Da li ste odgovorni? Pitanje je, u današnjim okolnostima pomalo neočekivano, ali je odgovor skoro stopostotno siguran. Pokušajte da u svojoj porodici, susedstvu, radnoj sredini, napravite mini istraživanje na ovu temu. Svako kome postavite ovo pitanje, pogledaće vas, po pravilu, iznenađeno, začudjeno, ili uvredjeno i ogromna većina odgovoriće, kao da se podrazumeva, sa „da“. Veoma je mali broj ljudi koji će na pitanje „da li ste odgovorni“ odgovoriti sa „ne“. Kao što gotovo ni od koga nećete čuti negativan odgovor na pitanje o njegovim intelektualnim sposobnostima.

Međutim, nesporno je i to svi dobro znaju da je realnost znatno drugačija, odnosno nepovoljnija. Taj raskorak samo potvrđuje koliko se, bar u ličnom i društvenom sistemu vrednosti pridaje veliki značaj društvenoj i ličnoj odgovornosti.

Naravno, da se ovakav strateški značaj društveno odgovornog poslovanja u celini, prenosi i na stanje i odnose u sportu, naravno kroz specifične pojavne oblike, koje uslovljava specifični sadržaj i oblici sportske aktivnosti.

Tačnije rečeno, sport kao specifični vid individualne i društvene aktivnosti, podstiče razvoj društva u celini, upravo društvenom afirmacijom onih principa na kojima se temelji sport kroz celokupnu istoriju, pa i u savremenom dobu. Reč je o tome, da je sport bio nesporna pokretačka snaga života i razvoja svakog pojedinačnog društva i čovečanstva u celini. Međutim, u savremenom dobu to je postalo mnogo vidljivije na pojavnj ravnj, u svakodnevnom životu društva.

Novi modeli ekonomske i političke organizacije društva otklonili su brojne prepreke i ograničenja, tako da stanje sporta mnogo direktnije utiče na tok društvenih zbivanja. Ta činjenica je na novi način otvorila i brojna pitanja razvoja principa društvene odgovornosti u sportu.

Reč je, pre svega, o sledećim principima:

- Takmičenje, koje ima smisla ako je fer, odnosno ako su svi takmičari u istoj startnoj poziciji;
- Fer – plej, odnosno poštovanje protivnika, očuvanje njegovog dostojanstva, bez obzira na sportski rezultat;
- Razvojnost, koja znači stalno kretanje ka novom, boljem, odnosno stalnom sopstvenom razvoju;
- Solidarnost;
- Odgovorno i savesno upravljanje klubovima i organizacijama od strane menadžment timova.

Istorija ljudskog društva, kao i društvena zbivanja u savremenom dobu nesporno potvrđuju da je odgovornost, počev od pojedinačne odgovornosti, pred samim sobom, preko odgovornosti prema drugim jedinkama, društvenim grupama i institucijama jedan

od osnovnih principa, koji su uvažavale sve društvene zajednice, u svim periodima ljudske istorije i u svim oblicima političkog i ekonomskog uređenja društva. Drugim rečima, može se reći da odgovornost predstavlja onu konstantu na koju se poziva svaka društvena zajednica u uređivanju pravila društvenog ponašanja. Čak se i najnehumanija, politički, ekonomski i socijalno najzaostaliya društva pozivaju na odgovornost, kao princip.

To naravno ne znači automatski i stvarno prisustvo pojedinačne i društvene odgovornosti kao jednog od stubova na kome se grade realni društveni odnosi. Naprotiv, vrlo često se reč odgovornost koristi kao paravan ili izgovor za veoma svirepe obračune sa neistomišljenicima. Međutim, kroz istoriju, a posebno u savremenom dobu, uočljiva je direktna srazmera izmedju realnog funkcionisanja principa odgovornosti, na svim nivoima i stepena društvenog razvoja.

Naime, danas su u ekonomskom, tehnološkom, sportskom i u svakom drugom pogledu najrazvijenija i najuspešnija društva u kojima je realno uspostavljen i funkcioniše princip i mehanizmi odgovornosti.¹

A da li ste i kada poslednji put sebi postavili pitanje šta je to „odgovornost“, kako ona lična, tako i društvena. To pitanje ljudi sebi, na različite načine postavljaju, ili se sa njime suočavaju kroz celokupnu istoriju ljudskog društva, u svim periodima i u svim tipovima društvenog uređenja. Odgovori su, međutim, uvek bili različiti, tako da se može reći, koliko ljudi, koliko društvenih grupa, toliko i različitih odgovora na pitanje šta je odgovornost. Logično, je onda, što i savremeno društvo, kao i ona prethodna traga za odgovorom na pitanje – kako se meri odgovornost.

Pitanje se može postaviti i na drugi način, bliži svakodnevnom životu – šta podrazumeva pod tim kada se za nekoga kaže da je odgovoran. Čak i najpovršniji uvid u stvarnost doveo bi nas do saznanja da se pod tim podrazumevaju veoma različiti sadržaji i standardi. Naravno, ako su različita shvatanja odgovornosti, onda su i različiti kriterijumi, odnosno linija razdvajanja izmedju društveno odgovornog i društveno neodgovornog ponašanja.

U analizi svakog segmenta društvenog života od velikog značaja je da se jasno definišu njegovi akteri. Pa i kada je u pitanju sport. Jasno definisani akteri treba da budu nosioci društveno odgovornog poslovanja u sportu. Međutim, da li je moguće u jednoj tranzicionoj zemlji kakva je Srbija uvesti princip društveno odgovornog poslovanja? U tom smislu se postavlja i pitanje definisanja aktera sportskog života i njihove strukture. Ovom pitanju se prilazi na različite načine, zavisno od ugla posmatranja, pri čemu se naglasak daje na različite aktere sportskog života i aktivnosti.

Društveno odgovorno poslovanje u svetu i u Srbiji

Istorijsko iskustvo i praksa danas razvijenih, demokratskih zemalja EU, nesporno potvrđuje da su ti prethodni uslovi: slobodni građanin sa korpusom neotudjivih ljudskih i građanskih sloboda i prava, višestranačka parlamentarna demokratija, odnosno mehanizmi kojima javnost može kontrolisati rad i učinak javne vlasti, vladavina prava, odnosno jednakost svih pred zakonom i slobodna i ravnopravna tržišna utakmica.² Podrazumeva

¹ Bratton J., Gold J.: „Human resource management“, Palgrave – Macmillan, New York, 2007.

² Towers B. : „Two speed ahead – the social Europe and UK after Mastriht“, Industrial Relations Journal, 1992.

se da prvi korak u uspostavljanju društveno odgovornog ponašanja u Srbiji, mora biti objektivno suočavanje se pitanjem, da li su i u kojoj meri ispunjeni navedeni preduslovi.

Posebno treba imati u vidu specifičnu poziciju sporta u Srbiji, koji predstavlja jedan od retkih segmenata društvenog života koji nije doživeo nikavu transformaciju i reformu.

Iako se socijalno-ekonomske reforme sprovode veoma sporo, simptomatično je da reforme u sportu nisu počele 8 godina posle demokratskih promena.

Kritički sagledavajući stanje svesti o izgradnji društvene strategije sporta i društveno odgovornog poslovanja u sportu, može se konstatovati da je ona u svim razvijenim zemljama izraz državne politike.

Sport, kao jedna od prioritetnih društvenih oblasti podrazumeva krajnju ciljnu smislenost (misiju i viziju sporta), ciljeve i strategije njegovog razvoja, čime se gradi specifična doktrina i filozofija sporta, odnosno, uspostavlja otvoreni sistem sporta, u kome će se poznavati statusni okviri sporta, sportista i sportskih organizacija, utvrditi osnove sportskog menadžmenta, kao filozofije upravljanja sportom, zasnovati podsistem sistema u oblasti finansiranja, opredeliti objekti i na kraju postaviti edukativni proces za sve građane, sportiste, i one koji će drugi da uče, onda se sa sigurnošću može potvrditi da takav jedan konzistentan sistem ne postoji.¹

Možda je moguće objašnjavati ovu pojavu nedostatkom političke volje aktuelnog establišmenta, međutim, reč je o tome da je svako parcijalno rešenje ovog problema osuđeno na propast. Samo sistemsko rešenje razvoja sporta i potencijala koje Srbija ima može da dovede i do implementacije osnovnih principa društveno odgovornog poslovanja u sportu.

Taj put u našoj zemlji će biti veoma trnovit i mora veoma brzo i dinamično da se rešava.

Okosnicu ovog procesa će činiti obezbeđivanje uslova za efikasnu borbu protiv korupcije u sportu koja je i dovela do veoma loših rezultata i nekonkurentnosti na svetskom nivou. Domaćem sportu je potrebna sveobuhvatna antikorupcijska strategija, zasnovana na posvećenosti političkog vrha zemlje iskorenjivanju korupcije u sportu, reformama institucija u cilju prevencije, izvršenju zakona i partnerstvu između države i civilnog društva. Konačno, ta borba mora dovesti u prvi plan nove ljude koji će kompetentno, sa modernim menadžment znanjem i na društveno odgovoran način rukovoditi sportskim institucijama i organizacijama.

Drugim rečima, to znači suočavanje svih aktera društvenog života, uključujući socijalne partnere, državu, resorno ministarstvo, sportske saveze, sportska društva, klubove, sindikate, sa pitanjem da li Srbija gradi društveno odgovorno uređenje i odnose, čiji je jedan od ključnih segmenata—društveno odgovorno poslovanje. Ta povezanost proističe iz zdravorazumske činjenice da se društveno odgovorno ponašanje ne može graditi samo u nekim, već paralelno u svim segmentima društvenog života.

Savremeni, razvijeni kapitalizam, u protekla tri veka svog postojanja prošao je veoma protivurečan, konfликтan put od prvobitne akumulacije, od Hobsovog, „Homo hominis lupus est“, do društva kolektivnog pregovaranja, socijalnog dijaloga, socijalnog partnerstva, i kao krune svega, koncepta i prakse „društveno odgovornog poslovanja“. Pri tome, treba imati na umu da je reč o društvu, čiji je jedan od temelja tržišna utakmica,

¹ Tomić M.: Menadžment u sportu, Minetko, Beograd, 1995.

koja je bila manje ili više nepravedna, ali je njena osnovna tendencija bila uspostavljanje časnih i ravnopravnih uslova tržišne utakmice za sve aktere.

U sportu, kao i u ekonomiji, vlada princip ravnopravne utakmice sa jasno propisanim pravilima i predstavlja dostignuće koje je tek kasnije počelo da se primenjuje u ekonomiji i ostalim segmentima društvenog života. To znači da koncept i praksa „odgovornog društvenog poslovanja“ i svih komplementarnih institucija i mehanizama, nisu nastali samo kao izraz altruizma i moralističkih nastojanja da se društvo moralno popravi, već i zbog nespornih prednosti, koje društveno odgovorno poslovanje pruža na planu ekonomskog i tehnološkog razvoja društva.¹

Brojna pozitivna iskustva i uspešne strategije razvoja nacionalnih ekonomija u XX i na početku XXI veka snagom činjenica negirale su tvrdnje o isključivosti etike i tržišne utakmice. Isključiti etiku iz tržišne utakmice, u suštini znači srušiti jedno od njenih ključnih uporišta u društvenom životu u celini. Naprotiv, najveće uspehe na planu ekonomskog, tehnološkog, sportskog i ukupnog društvenog razvitka, postigle su i postižu one zemlje, koje u svojim strategijama razvoja optimalno povezale tržišnu utakmicu i etiku, odnosno njen praktični izraz – društveno odgovorno poslovanje.

Koncept društveno odgovornog poslovanja u sportu ne podrazumeva samo odgovorno ponašanje menadžmenta sportskih saveza, organizacija i klubova, već i svih drugih aktera ekonomskog i sportskog života društva. Drugim rečima, društveno odgovorno u procesu poslovanja moraju se ponašati i sportisti i sindikati i država i univerziteti i NVO, mediji, i dr. Da bi to bilo moguće svaki od njih se mora odreći dela svojih posebnih interesa, ali i da postignu i saglasnost o minimumu zajedničkih interesa. Ne može se pri tome osporiti značaj pravnog okvira za društveno odgovorno poslovanje, ali je nezamenljiva stvar svest i odgovornost svih društvenih aktera u sportu.

Drugim rečima, društveno odgovorno poslovanje u sportu nije pretežno ili isključivo stvar odgovornosti vlasnika kapitala i menadžera, već svih aktera ekonomskog i sportskog života. Ako se bilo koji od društvenih aktera izdvoji, ili ne učestvuje potrebnom dinamikom i intenzitetom, društveno odgovorno poslovanje ne može u celini ostvariti svoje društvene ciljeve i smisao.

Moralnost se ne ogleda samo u slepom poštovanju pravila, normi i zakona. Moralno i etičko rasuđivanje treba da bude usmereno na one procese u donošenju odluka koji su definitivno zasnovani na poštovanju osnovnih društvenih vrednosti.²

Iz toga proističe da na uspostavljanju i razvoju društveno odgovornog poslovanja u sportu istovremeno i sinhronizovano rade, pojedinačno i zajednički svi akteri. To podrazumeva, da svaki od društvenih aktera uključujući tu sportske saveze, klubove i organizacije razvije sopstvene kapacitete – stručne, političke, kadrovske da učestvuje u uspostavljanju mehanizama i prakse društveno odgovornog poslovanja.

Vodeću ulogu u ovom procesu treba da ima menadžment koji će implementirati nove paradigme, principe i dobru praksu rukovođenja u razvijenim zemljama. U tom smislu, obrazovanje i princip «*doživotnog učenja*» će biti glavni stožer uspostavljanja prak-

¹ Marinkovic D. „U traganju za civilizacijskim smislom ljudskog rada“, Zbornik Instituta društvenih nauka „Sociologija i ekonomija“, IDN; Beograd, 2007.

² Kastratović, E: *Uvod u menadžment*, Fakultet za menadžment u sportu, Beograd, 2006.

se društveno odgovornog poslovanja u sportu u Srbiji. To nam govori da je ljudski faktor uvek ta određujuća kategorija od koje zavisi ukupan razvoj svih segmenata društva.

Reč je o tome da svaki od društveni akter mora prvo da uspostavi i razvije društveno odgovorno poslovanje unutar sopstvene organizacije, a to podrazumeva unutrašnju demokratsku organizaciju, javnost rada, odnosno realnu mogućnost članstva i javnosti da oceni aktivnost pojedinih društvenih aktera, potrebne stručne i profesionalne kapacitete, ali pre svega afirmisanje i jačanje svesti o zajedničkim interesima celog društva, kao i o dobrobitima koje svim članovima društva, pa i socijalnim akterima donosi ostvarivanje ovih zajedničkih ciljava i vrednosti.

Ne treba pri tome posebno dokazivati povezanosti uslovljenost društveno odgovornog poslovanja i moralnih normi na kojima se zasniva jedna humana ljudska zajednica i na kojima se zasniva sport kao društvena kategorija.

U prilog takvom stavu govori i olimpijsko pravilo „Brže, više, jače“, koje nije samo slogan sportskih takmičenja, već jedan od pristupa svim društvenim i životnim aktivnostima. U tom smislu, treba se podsetiti šireg društvenog konteksta i smisla Olimpijskih igara u njihovoj kolevci – Antičkoj Grčkoj, a to su pored potvrde mogućnosti samih takmičara, jačanje moralnih i društvenih vrednosti Stare Grčke, jačanje solidarnosti i patriotizma, moralnih vrednosti, primera na koje će se ugledati svi članovi društva, a pre svega mlađe generacije. Veoma poučan za razumevanje suštine razvoja društveno odgovornog poslovanja u sportu jeste istorijski događaj po kome je nastala najteža olimpijska i ukupna sportska disciplina – Maraton. Olimpijske igre nastale su u čast pobeđe grčke vojske, ali, pre svega u čast trkača koji je pretrčao 41 kilometar da bi objavio važnu vest, koju je očekivala cela zemlja.

Zaključna razmatranja

U jednom sportskom naporu sadržani su snaga, upornost, disciplina, patriotizam, građanska odgovornost. Ovaj primer na najbolji, najkonkretniji način potvrđuje da je ljudska sloboda uslov za bavljenje sportom. Drugim rečima, ako nema slobode onda sport gubi svoj suštinski ljudski i društveni smisao.

Iz toga proističe da uspostavljanje koncepta i prakse društveno odgovornog poslovanja u sportu, podrazumeva, pre svega postizanje minimalne saglasnosti svih društvenih aktera – države, sportskih saveza, organizacija, klubova, sindikata, kao i njihovo zajedničko delovanje na realizaciji opšteprihvaćenog koncepta.¹ To podrazumeva, da svaki od aktera u društveno odgovornom poslovanju, mora istovremeno prepoznati sopstveni i opštedruštveni interes. Društveno odgovorno poslovanje u sportu je istovremeno ekonomski i moralni princip, na kome počiva ukupna strategija održivog razvoja.

Društveno odgovorno poslovanje u sportu u prvi plan stavlja suprotstavljanje ključnim preprekama kvalitetnog i dostojanstvenog života ljudi – korupciji, kriminalu, obespravljenosti, eksploataciji, diskriminaciji. Tako shvaćeno društveno odgovorno poslovanje je s jedne strane efikasna prepreka ekonomskim ograničenjima, a s druge strane pokazatelj realnog kvaliteta života u svakom društvu.

¹ Hein E., Schulten T, Niechoj T, Truger A. Eds., *Macroeconomic policy coordination in Europe and role of trade union*“, ETUI, Brussels, 2005.

Takav pristup, naravno nije samo rezultat čistog čovekoljublja, već i odgovor na izazove i protivurečnosti sa kojima se kapitalističko društvo sukobljavalo u prethodnim epohama, ali i danas. Nesporno je da je savremeno društvo još uvek daleko od takvog ideala.

Međutim, samo činjenica da je društvo u sferi društvene i političke teorije, ali sve više i u praksi počelo da gradi suštinski novi pristup pitanju odgovornosti, upozoravajući da mnogo širi krug aktera objektivno snosi odgovornost za ukupno stanje u društvu. To, znači da i stanje nacionalne ekonomije ne može više ostati isključivo u domenu aktivnosti političkih vlasti, odnosno određenih organa u čijim se rukama onda koncentriše ogromna društvena moć, već postaje pitanje strategije društvenog razvoja svake zemlje i čovečanstva u celini.

O tome veoma slikovito govori i aforizam, koji je upravo potekao iz zemalja zapadne demokratije, koji kaže „da je politika isuviše ozbiljna stvar, da bi bila prepuštena samo političarima“. Reč je o tome da je uspešno upravljanje ekonomskim i političkim procesima u savremenom društvu postalo tako složeno, da zahteva angažovanje svih stvaralačkih snaga i kapaciteta u jednom društvu. To je savremeni most između ekonomije i politike, koji, s jedne strane daje izuzetnu moć i stalno proširuje realno polje njenog delovanja, a s druge strane povećava njenu odgovornost za stanje u društvu, pri čemu se uspešnost politike sve više meri kvalitetom života običnih ljudi.

Napred opisane karakteristike i potencijalne mogućnosti društveno odgovornog poslovanja daju osnova za zaključak da je društveno odgovorno poslovanje u sportu jedan od najvećih izazova za sve stejkholdere. Pre svega, nesporna je činjenica da društveno odgovorno poslovanje u sportu u savremenom dobu nema alternativu, sa stanovišta ekonomskog i razvoja sporta i na tome zasnovanog standarda i kvaliteta života ljudi, iz čega proističe da društveno odgovorno poslovanje istovremeno jeste i cilj i jedan od temelja strategije razvoja sporta.

Može se reći da je društveno odgovorno poslovanje onaj neophodni društveni most koji vodi ka strategiji održivog razvoja, kao i otvaranju prostora za uključivanje najširih društvenih slojeva u definisanje i ostvarivanje ove strategije. To je od posebnog značaja za Srbiju, kada se ima uvidu njena specifična društvena pozicija, a pre svega činjenice da se Srbija u mnogim aspektima nalazi u fazi najosetljivijeg i najkonfliktnijeg dela tranzicije, da je srpsko društvo izrazito konfliktno društvo, a da konfliktni troše ogroman deo ionako nedovoljne društvene energije.

Pogotovo su konflikti izraženi u sportu koji je tokom poslednjih 18 godina doživeo potpunu devastaciju i to isključivo iz razloga nepostojanja razvojne strategije sporta i kvalitetnog menadžmenta koji bi savesno i uskladu sa ekonomskim i društvenim principima obavljao svoju funkciju. U takvim okolnostima, jedan od nespornih uslova izlaska iz krize jeste sinergija, odnosno udruživanje snaga svih stejkholdera gde država i resorno ministarstvo treba da imaju vodeću ulogu i iskorenjivanje sistemske korupcije koja je odavno zahvatila sport u Srbiji koja, po definiciji ne dozvoljava realizaciju osnovnih sportskih i ekonomskih principa a to su jasna i jednaka pravila igre za sve učesnike.

Društveno odgovorno poslovanje u sportu, u tom smislu, podrazumeva promenu ponašanja svih aktera, jer ono, po svojoj definiciji predstavlja temelj novih sadržaja i

principa. Drugim rečima, društveno odgovorno poslovanje zahteva društveno sazrevanje svakog od relevantnih aktera pojedinačno i svih njih zajedno.

LITERATURA

1. Bratton J, Gold J (2007) : *Human resource management*, Palgrave – Macmillan, New York
2. Kastratović E. (2006) : *Osnove menadžmenta*, Fakultet za menadžment u sportu», Beograd
3. Marinković D (2007): *U traganju za civilizacijskim smislom ljudskog rada*, Zbornik Instituta društvenih nauka „Sociologija i ekonomija“, IDN, Beograd
4. Tomić M (1995): *Menadžment u sportu*, Minetko, Beograd
5. Towers B. (1992) : *Two speed ahead – the social Europe and the UK after Maastricht*, Industrial relations Journal
6. Hein E., Niechoj T., Schulten T., Truger A., (2005) eds *Macroeconomic policy coordination in Europe and role of the trade unions*, ETUI, Brussels

SUMMARY

ETHICS AND BUSINESS IN SPORT-CONTRIBUTION OF SOCIAL RESPONSIBLE BUSINESS STRATEGY

History of human society confirm that responsibility is one of basic principles, of key importance in all ages, in all forms of political and economic organisation of society. Also, in history, and contemporary age we can find different understanding and definitions of responsibility, dependently of social circumstances, or social position of some social groups or individuals.

Very important role in the frame of social responsible business issue have been a sport whose development is one of the main pillars of all of society.

From that reason, in accordance with globalisation process, sport became topic of interest of international organisations which define rules and standards which is important for sport development in each country in the world.

However, in contemporary society is visible there is direct proportion between level of responsibility and level of democracy, human rights and freedoms, economic development and quality of life

Social responsible business, may be defined as collection of principles which oblige participants of economic life to take care not only about individual interests, but also about interests of society in whole. In other words, social responsible business is applied etc in the field of economy, first of all in managing with capital and human resources. In that point of view, social responsible business is essentially connected with other civilisation approaches – freedom, equality, social justice.

Key words: *responsibility, sport, social responsible business, corporate culture, globalisation, strategy, of sustainable development.*

“Arena”, 29. jul 2008.

DO PEKINGA

10 DANA

CRNOGORSKI OLIMPIJSKI KOMITET
MONTENEGRO OLYMPIC COMMITTEE

5

ARENA, utorak
29. jul 2008.

Tri knjige dr Duška Bjelice

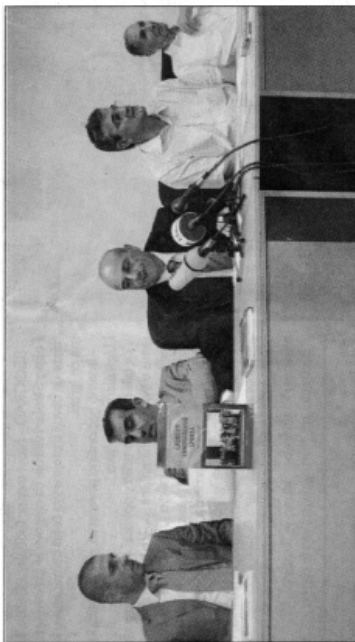
Ugledni teoretičar sporta i direktor Crnogorske sportske akademije, potpisuje sam dva izdanja, dok se u trećem javlja kao koautor. Na promociji govorili Dušan Simonović, dr Dragan Drobniak, dr Pavle Opavski i Niša Saveljić

PODGORICA – Juče su u pres sali SC “Morača” u Podgorici promovisane tri nove knjige. Dvije, iz oblasti sportske teorije “Glavne komponente tačnosti udarca nogom po lopti u fudbalskom sportu” i “Uticaj sportskog treninga na antropometričke sposobnosti”, potpisuje dr **Duško Bjelica**, koautor sa **Zdravkom Gavrilovićem** u trećoj, više publicističkog karaktera, “Laureati crnogorskog sporta”.

Dušan Simonović, predsjednik Crnogorskog olimpijskog komiteta podsjeto je na saradnju COK-a i Crnogorske sportske akademije, na čijem je čelu dr Duško Bjelica.

- Dvije od tri knjige koje danas predstavljamo su iz oblasti stručne literature, i sigurno će biti u fokusu Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje koji od jeseni počinje sa radom u Nikšiću kao posebna visokoobrazovna institucija. Treća knjiga je iz oblasti publicistike i veoma je korisna - kazao je Simonović.

On je kazao da COK podržava i naučne skupove iz oblasti sportske teorije, poput onog koji Crnogorska sportska akademija već tradicionalno organizuje u aprilu, a koji, preko COK-a, podržava i Međunarodni olimpijski komitet. - Čestitam na ovim izdanjima, jer obogaćuju sportsku literaturu u Crnoj Gori, koja nije na nekom visokom nivou - kazao je dr **Dragan Drobniak**, pomoćnik za sport u Ministarstvu

Saveljić, Simonović, Bjelica, Drobniak i Opavski na jučerašnjoj promociji kulture, medija i sporta. On je pozvao na veću vrijeme rasti i izrazilo, kako je kazao, svoj lični stav, da izbor crnogorskog sportiste godine treba da bude objedinjen od strane sportskih novinara i institucija, kako bi dobio na značaju i ozbiljnosti.

On je ukazao i na vrijednost treće knjige, o laureatima crnogorskog sporta, koja će kroz

navodeći da trener i profesor fizičkog vaspitanja imaju visoku odgovornost, jer ne mogu, poput stolara, “baciti dasku koja nije dobro obrađena”.

Govoreći o ljudskim dometima i granicama u oblasti sporta, uporedio je ljudski rod sa životinjskim svijetom. - Imamo zaps u genima da možemo biti jači, brži i izdržljiviji. Taj je zapis vremenom posteo, ali i dalje postoji - kazao je dr Opavski, podsećajući da mačka može skočiti neuporedivo više od čovjeka u odnosu na masu i dužinu tijela, kao i da jedan mrav može podići neuporedivo veći teret od čovjeka, naravno, srazmjerno svojoj težini. - Ljudske granice su u sportu poznate - kazao je dr Opavski, podsećajući da su sa današnje perspektive rekordi jednog **Džonija Vajsmilera** potpuno zanemarljivi.

- Ali, da bi čovjek išao naprijed u ovoj oblasti, neophodna su istraživanja. Kinezi kažu da pola sata trčanja dnevno može zamijeniti sve pilule - kazao je ugledni teoretičar fizičke kulture, ukazujući još jednom na značaj bavljenja sportom.

Na novim izdanjima zahvalio se i **Niša Saveljić**, agent FIFA-e, koji je kazao da već dugo godinama poznaje dr Bjelicu i da prati njegov rad.

Dr Duško Bjelica zahvalio se prisutnim i predstavnicima medija na podršci, ističući da bez pomoći mnogih ne bi mogao da ostvari tako bogat opus.